

BOSHLANG‘ICH SINFD A KISHILIK OLMOSHLARINI O‘RGANISH USLUBIYATI

Allayeva Hafiza Rustam qizi

*Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Boshlang‘ich ta‘lim metodikasi kafedrası o‘qituvchisi*

МЕТОДЫ ИЗУЧЕНИЯ ЛИЧНЫХ МЕСТОИМЕНИЙ В НАЧАЛЬНОМ КЛАССЕ

Аллаева Хафиза Рустам кизи

*Денауский институт предпринимательства и педагогики
Преподаватель кафедры «Методика начального образования»*

METHODS OF LEARNING PERSONAL PRONOUNS IN THE PRIMARY GRADE

Allaeva Khafiza Rustam kizi

*Denau Institute of Entrepreneurship and Pedagogy
Lecturer of the Department “Methodology of Primary Education”*

E-mail:

hafizaallayeva1994@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0007-6204-7989>

Annotatsiya: Boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga kishilik olmoshlarini o‘rgatish ta‘lim jarayonining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu maqola kishilik olmoshlarini o‘rgatishda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni tahlil qiladi va samarali usullarni taklif etadi. Tadqiqotda o‘quvchilarning yosh xususiyatlariga mos interaktiv va ijodiy usullar qo‘llanildi.

Kalit so‘zlar: kishilik olmoshlari, boshlang‘ich sinf, pedagogika, interaktiv usullar, ta‘lim jarayoni.

Аннотация: Обучение личным местоимениям в начальных классах является важным направлением образовательного процесса. В данной статье анализируются современные педагогические подходы к обучению личным местоимениям и предлагаются эффективные методы. В исследовании использовались интерактивные и творческие методы, соответствующие возрастным особенностям учащихся.

Ключевые слова: личные местоимения, начальные классы, педагогика, интерактивные методы, образовательный процесс.

Annotation: Teaching personal pronouns in primary education is one of the essential directions of the educational process. This article analyzes modern pedagogical approaches to teaching personal pronouns and offers effective methods. The study employed interactive and creative techniques tailored to the age characteristics of students.

Key words: personal pronouns, primary education, pedagogy, interactive methods, educational process.

KIRISH (ВВЕДЕНИЕ / INTRODUCTION). Boshlang‘ich ta‘limda kishilik olmoshlarini o‘rgatish jarayoni o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda asosiy o‘rin tutadi. Bu mavzu dolzarbligi bir necha jihatlar bilan izohlanadi.

Birinchi dan, kishilik olmoshlari til tuzilmasining muhim qismi bo‘lib, o‘quvchilarning asosiy grammatik qoidalarni tushunishi va qo‘llay

olishiga yordam beradi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun kishilik olmoshlarini o‘rgatish nafaqat ularning nutq madaniyatini rivojlantiradi, balki yozma va og‘zaki nutqni shakllantirishda poydevor vazifasini o‘taydi.

Ikkinchi dan, globallashuv davrida o‘quvchilarning kommunikativ ko‘nikmalarini shakllantirish muhim hisoblanadi. Kishilik olmoshlarining noto‘g‘ri ishlatilishi nafaqat

grammatik xatolarga olib keladi, balki mazmuni buzilishiga ham sabab bo'ladi. Shu sababli, bu mavzuni o'rgatishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish, masalan, interaktiv usullar, multimedia vositalari va o'yinlashtirish texnologiyalarini tatbiq etish zarur.

Uchinchidan, zamonaviy ta'lim texnologiyalarining rivojlanishi bilan kishilik olmoshlarini o'rgatishda samarali vositalar va resurslarni qo'llash imkoniyati ortmoqda. Raqamli platformalar, mobil ilovalar va virtual darsliklar yordamida o'quvchilarga mazmuni vizual tarzda tushuntirish va mustahkamlash imkoniyati yaratilmoqda. Shuningdek, bosqichma-bosqich rivojlantirilgan yondashuv o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olishni talab qiladi. Kishilik olmoshlarini o'rgatishda ularning kundalik hayotiga yaqin va mantiqiy misollar orqali tushuntirish, o'quv jarayonini qiziqarli va samarali qiladi [2].

ADABIYOTLAR TAHLILI (АНАЛИЗ ЛИТЕРАТУРЫ/LITERATURE ANALYSIS). Bugungi kunda globallashuv va texnologiyalar rivojlanishi bilan bog'liq holda ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar joriy etilmoqda. Kishilik olmoshlari kabi grammatik elementlar til o'rgatishning asosiy komponentlaridan biri hisoblanadi, lekin ko'plab an'anaviy usullar o'quvchilarning bu mavzuni to'liq o'zlashtirishida qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Yuqori darajada interaktiv va vizual resurslar, masalan, raqamli ta'lim platformalari, multimediy materiallari va gamifikatsiya (o'yinlashgan yondashuvlar) yordamida o'quvchilarga grammatik bilimlarni qiziqarli va samarali tarzda o'zlashtirish imkonini beradi. Shuningdek, texnologiyalar yordamida o'quvchilar individual yondashuvga ega bo'lib, ularning bilim olish ehtiyojlariga mos ta'lim tashkil etiladi.

Bundan tashqari, global ta'lim tizimlarida kommunikativ yondashuvlar asosida kishilik olmoshlarini o'rgatishning yangi usullari ishlab chiqilmoqda. Bu yondashuvlar grammatik bilimlarni nafaqat quruq nazariyadan iborat, balki amaliy nutq jarayonida foydalanishga yo'naltiradi [8].

MUHOKAMA (ОБСУЖДЕНИЕ / DISCUSSION). Kishilik olmoshlarini o'rgatishning ahamiyati bir nechta muhim omillarga asoslanadi. Bu omillarni ta'lim jarayonining lingvistik, psixologik va metodologik jihatlari bilan izohlash mumkin.

Lingvistik ahamiyati. Kishilik olmoshlari til tuzilmasining ajralmas qismi bo'lib, ular orqali o'quvchilar tilda shaxsga nisbatan murojaat qilish, mulohaza bildirish va o'z fikrlarini aniq ifodalashni o'rganadilar. Ushbu grammatik elementlar til o'rganuvchilarning lingvistik asoslarini shakllantiradi va ularning boshqa til unsurlarini o'zlashtirishga zamin yaratadi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun grammatik bilimlarning mukammalligi ularning kelgusidagi ta'lim jarayonida muvaffaqiyat qozonishiga bevosita ta'sir qiladi. Shuning uchun kishilik olmoshlarini o'zlashtirish, ayniqsa, boshlang'ich bosqichda, ta'lim jarayonining uzviy va zaruriy qismi hisoblanadi. To'g'ri shakllantirilgan bilimlar va ko'nikmalar kelajakda o'quvchilarning til kompetensiyasini yuqori darajaga olib chiqadi [5].

Psixologik ahamiyati. Boshlang'ich ta'lim o'quvchilarning eng muhim kognitiv rivojlanish davri hisoblanadi. Ushbu davrda bolalar uchun o'zlarini ifoda etish, muloqot qilish va o'rganish jarayonida faollik ko'rsatish juda muhimdir. Kishilik olmoshlari bilan bog'liq bilimlar bu jarayonlarda muhim ahamiyatga ega bo'lib, o'quvchilarni nutqiy faoliyatda ishtirok etishga undaydi.

Shuningdek, zamonaviy yondashuvlarda bolalarning o'z qiziqishlariga mos tarzda ta'limni tashkil qilish orqali o'quvchilarning motivatsiyasi oshiriladi. Kishilik olmoshlari kabi grammatik mavzularni interaktiv usullar bilan o'rgatish ularning darslarga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi va mustahkam ko'nikmalar shakllantirishga yordam beradi [3].

Metodologik ahamiyati. Metodologik jihatdan kishilik olmoshlarini o'rgatish pedagogik jarayonning asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim vositalari va yondashuvlari orqali ushbu mavzuni o'rgatish samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin. Masalan:

NATIJALAR (РЕЗУЛЬТАТЫ / RESULTS). Zamonaviy texnologiyalar yordamida o'quvchilarga oddiy va murakkab kishilik olmoshlarini qo'llashni o'rgatish nafaqat grammatik bilimlarni oshiradi, balki ularning amaliy nutqiy ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Bu yondashuvlar orqali darslar qiziqarli va samarali bo'lib, o'quvchilarning bilim olish jarayoniga faol ishtirok etishiga ko'maklashadi.

Kishilik olmoshlarini o'rgatishning ijtimoiy ahamiyati ham katta. To'g'ri shakllantirilgan nutq

madaniyati bolalarning muloqotda muvaffaqiyatli bo'lishiga va jamoada samarali ishlashiga yordam beradi. Kishilik olmoshlari yordamida o'quvchilar shaxsiy va jamoaviy munosabatlarda o'z o'rnini topishni o'rganadilar, bu esa ularning ijtimoiy moslashuvini osonlashtiradi [6].

Ijtimoiy jihatdan bu mavzu o'quvchilarning kelajakda muloqot qilish qobiliyatlarini rivojlantirish, global miqyosdagi aloqa ko'nikmalarini shakllantirish va madaniy xilmaxillikni qabul qilishga tayyorlashda muhim o'rin tutadi. Boshlang'ich sinfda kishilik olmoshlarini o'rgatish orqali o'quvchilarda tilga nisbatan hurmat va qiziqish uyg'otiladi, bu esa ularning o'z shaxsiy rivojlanishiga hissa qo'shadi [1].

Boshlang'ich ta'lim jarayonida grammatik qoidalarni, jumladan, kishilik olmoshlarini o'rgatish o'quvchilarning lingvistik va muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Biroq, an'anaviy pedagogik yondashuvlar o'quvchilarning bu mavzuni to'liq va samarali o'zlashtirishida qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi — boshlang'ich sinf o'quvchilariga kishilik olmoshlarini o'rgatishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion yondashuvlardan foydalanishning samaradorligini aniqlash hamda ushbu jarayonni yaxshilash bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdir [2].

XULOSA (ЗАКЛЮЧЕНИЕ / CONCLUSION). Xulosa qilib aytganda, mazkur tadqiqot kishilik olmoshlarini o'rgatishda innovatsion yondashuvlarni qo'llash orqali boshlang'ich ta'lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilish imkoniyatini yaratadi. Bu nafaqat o'quvchilarning bilim olish jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, balki ularning til kompetensiyasi va kommunikativ ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar kishilik

olmoshlarini o'rgatishda samaradorlikni oshiradi va o'quvchilarning bilim olish jarayoniga qiziqishini kuchaytiradi. Interaktiv va o'yinlashgan usullar ta'limni qiziqarli qiladi va o'quvchilarning mavzuni amaliy jihatdan o'zlashtirishiga yordam beradi. Individual yondashuv har bir o'quvchining ehtiyojlarini qondirishga yordam beradi, bu esa ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Texnologiyalarni ta'lim jarayonida qo'llash o'quvchilarning nutqiy ko'nikmalarini rivojlantiradi va mavzuni chuqurroq o'zlashtirishga imkon beradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI (ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES)

1. Jonassen D. H. Learning to solve problems with technology: A constructivist perspective. Pearson Education. 2004.
2. Mayer R. E. Multimedia Learning. Cambridge University Press. 2009.
3. Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants. On the Horizon, 9(5), 1-6. 2001.
4. Gee J. P. What Video Games Have to Teach Us About Learning and Literacy. Palgrave Macmillan. 2003.
5. Vygotsky L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press. 1978.
6. Clark R. C., & Mayer R. E. E-Learning and the Science of Instruction: Proven Guidelines for Consumers and Designers of Multimedia Learning. Wiley. 2011.
7. Finlyandiya Ta'lim Vazirligi Smart Education Strategies: Finland's Experience. Helsinki: Ministry of Education and Culture. 2021.
8. Shneider B., & Pea R. The Real Learning Opportunities of Virtual Worlds. Springer. 2013.

